Anul 1832 din Portugalia reflectat în reportajele literare de război din „Albina românească”

Luiza MARINESCU*

Key-words: *Gh. Asachi*, *„Albina românească”*, *Portuguese civil war*, *Oporto 1832*

1. Gh. Asachi şi vocaţia întemeierii

Clasic al culturii române înainte ca aceasta să îşi fi definit reperele de evoluţie spirituală în modernitate, Gh. Asachi avea să îşi exerseze talentul literar cu un sonet în limba italiană, *In occasione del volo aerostatico dell'illustre Donne, la signora Blanchard (În ocazia zborului aerostatic a madamei Blanchard)* publicat în *Giornale del Campidoglio* la 26 decembrie 1811. Autorul a menţionat în momentul traducerii în limba română a sonetului endecasilabic inspirat de Petrarca, că acesta a fost „întreprins la Roma în 1811, când în ceri se vedea cometa cea mare”. Preocupat de studiul astronomiei şi al matematicilor, Gh. Asachi tocmai devenise membru extraordinar al *Societăţii literare* din Roma, după ce îşi susţinuse doctoratul în filozofie şi avea pregătire de inginer şi de arhitect, pentru că studiase la Lemberg sau Lvov. Inspiraţi de Sophie Blanchard aveau să scrie despre ea şi Jules Verne primul său roman în 1863, *Cinci săptămâni în balon* şi Fiodor Mihailovici Dostoievski romanul *Jucătorul* (1867). Spre deosebire de Charles Dickens, care avea coşmaruri în legătură cu zborul cu balonul şi se întreba adesea ce legătură există între scriitorul de romane foileton şi cel care conducea balonul cu aer cald, de vreme ce publicul se aştepta întotdeauna la ceva senzaţional şi rău din partea imaginaţiei lor, Gh. Asachi se contopea cu publicul care privise uimit zborul cu aerostatul al lui Sophie Blanchard, de la Roma la Napoli în 1811 şi îi contempla măreţia ascensiunii de la 15 august 1811, când la Milano la „Féte de l'Emperor” se sărbătorea prin zborul cu balonul cea de a 42-a aniversare a lui Napoleon Bonaparte. Gh. Asachi debuta în literatura universală cu sonetul ocazional în italiană pe tema zborului:

> Azi minune mult mai mare o femeie ni arată./ Spre-a supune voiei sale calea vânturilor dată, (…)./ La pământ, de unde zboară, de-amu nu mai vra să vie,/ Că puternicul ei cuget mai înalt o tot învită,/ Şi în ceri de nu ajunge, este deamnă ca să fie! (Asachi 2002a: 50)

Înzestrat cu vocaţie de îndrumător cultural, cu sensibilitate de scriitor, împletită cu spiritul geometric de arhitect şi cel vizionar de inginer civil, Gh. Asachi rămâne în istoria noastră drept un spirit enciclopedic. Folosindu-şi plin de curaj

* Universitatea „Spiru Haret”, Bucureşti, România.

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

inteligenţa pentru a-şi urma visurile, Gh. Asachi a fost înzestrat cu forţa de a-i face şi pe ceilalţi să viseze împreună cu dânsul, dând naştere realităţilor culturale din prima jumătate a veacului al XIX-lea. El a pus bazele învăţământul naţional până la nivel academic prin promovarea învăţământul tehnic în limba română pentru ingineri hotarnici, în plină epocă fanariotă, cărora le-a predat matematică, geodezie şi arhitectură în limba română între 1813-1818. El a contribuit la deschiderea *Şcolii Normale* a *Gimnaziului Vasilian* la 28 martie 1828, la deschiderea „şcolilor ţinutale şi săteşti", la înfiinţarea primului institut de educaţie a fetelor din Moldova în 1834, la inaugurarea *Academiei Mihăilene* la 16 iunie 1835, şcoală superioară cu facultăţi de filozofie, drept, teologie şi cu două cursuri extraordinare de pictură şi de arhitectură, la înfiinţarea la 15 noiembrie 1836 a *Conservatorului filarmonic dramatic*, ce constituie baza învăţământului artistic superior şi la deschiderea în 1841 a *Şcoalei de arte şi meşteşuguri* din Iaşi.

Gh. Asachi a promovat presa în limba naţională, înfiinţând la 1 iunie 1829 „Albina românească", prima gazetă politică şi literară din Moldova, dezvoltând producţia grafică şi editorială, conducând numeroase publicaţii precum: „Foaia oficială" (1832), „Alăuta românească" (1837−1838), „Foaia sătească a Principatului Moldovii" (1839−1841, 1846−1851), „Arhiva Albinei pentru arheologie română şi industrie", „Gazeta de Moldova" (1850−1858), „Patria" (1858−1859), „Spicuitorul moldo-român" (1841*)*, „Icoana lumei" (1840−1841; 1845-1846; 1865−1866), „Calendar pentru români", „Almanahul pentru învăţătură şi petrecere" (1847−1869). Gh. Asachi a fost un exemplu şi în domeniul investiţiilor, înfiinţând Institutul Albinei în 1832 şi Fabrica de hârtie Petrodava de la Piatra Neamţ în 1841.

2. „Albina românească" (1829): prima publicaţie românească cu apariţie îndelungată

Când avea să fie tipărită bisăptămânal la Iaşi „*Albina românească: gazetă politică şi literară*", prima publicaţie românească cu apariţie îndelungată, care a văzut lumina tiparului de la 1 iunie 1829 până la 3 ianuarie 1835 şi de la 3 ianuarie 1837 până la 2 ianuarie 1850, fondatorul şi directorul Gh. Asachi a ales să colaboreze cu redactorii: V. Fabian-Bob, Gh. Săulescu, Iancu Codrescu, avându-i colaboratori permanenţi pe: Gh. Sion, D. Gusti, Al. Donici, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu şi V. Alecsandri. Aşa cum rezultă şi din versurile poeziei *Albina şi trântorul* scrisă „În ocazia publicărei cei întâi gazete în limba patriei intitulată *«Albina românească»,* la 1829*"*, autorul explică modalitatea de realizare a revistei, prin culegerea informaţiilor din surse variate. „Albina românească" zăcuse de farmec „amorţită". Ziarului îi revenea o muncă titanică de traducere, de verificare şi de redactare, în condiţiile în care nu existau corespondenţi de război şi nici agenţii de presă, care să asigure fluxul de ştiri internaţionale. şi Gh. Asachi insista, în manieră simbolică, asupra responsabilităţii gazetei invocând celebra maximă: „eu voi da samă de ale mele câte scriu", parafrazându-l pe cronicarului moldovean, Miron Costin (Asachi 2002b:72):

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

> Zice-Albina-n repegiune:/ Lucru toate-nvinge-n lume;/ (…) Eu de farmăc amorţită/ Zăcui timpuri multe-aice/ Şi abia mă simt trezită/ În acest minut ferice./ Aleu, lucru mult m-aşteaptă!/ Multe câmpuri voi petrece;/ Unde soarta te îndreaptă,/ Mergi şi tu, că timpul trece!/ Şi mă lasă-n a me cale/ S-adun ceară, dulce miere,/ Că de-a mele şi de-a tale/ Zile, sama ni vor cere!”

„Albina românească” a cunoscut şi perioade de întrerupere a apariţiei între 8 ianuarie − 7 decembrie 1833 şi între 30 iunie 1835 şi 3 ianuarie 1837. Încă din 1831 o serie de articole sunt redactate şi în limba franceză. Din 7 decembrie 1833, pentru vizibilitatea internaţională a publicaţiei, titlul şi subtitlul revistei în limba română (cu caractere chirilice) este tradus şi în limba franceză: „L’Abeille Moldave: gazette politique et littéraire”. Diverse numere din 1832 sunt publicate împreună cu suplimente gratuite precum: cele 4 numere din ianuarie şi februarie 1832 din „Logofeţia cea mare a Principatului Moldovii” şi cele 16 numere din lunile aprilie, mai, iunie 1832 din „Foaie oficială”. Aceasta avea drept scop informarea cu orice preţ a opiniei publice asupra evenimentelor europene de maximă importanţă.

În anul 1832 revista „Albina românească” era structurată în funcţie de subiectele de maxim interes pe zone geo-politice: Anglia, Germania, Rusia, Brazilia, Ispania. Unul dintre aceste subiecte era războiul civil din Portugalia anului 1832, izbucnit între forţele lui Dom Pedro, ex-împăratul Braziliei şi regent pentru fiica sa Maria da Glória şi armata fratelui său, uzurpatorul tronului Portugaliei, monarhul absolut Dom Miguel. Bătălia s-a dat între forţele liberale ale lui Dom Pedro, în fruntea cărora se aflau Ducele de Terceira şi Mareşalul Saldanha cu un număr de 12000 de combatanţi şi forţele migueliste cu un număr de 60 000 de combatanţi în fruntea cărora se aflau Dom Miguel, Vicontele de Montalegre şi Vicontele de Santa Marta. Autorul descrie situaţia din Portugalia şi din Brazilia (Asachi 1832a: 191):

> La Pernambuco s-au întâmplat o înfricoşată revoluţie; ceva mai nainte s-au fost descoperit un complot în favorul fostului împărat Dom Pedro; altădată însă liberalii şi anarhiştii au aţâţat revolta. Un batalion alcătuit în cea mai mare parte de portughezi au stătut toată noaptea împotriva rebelilor, carii ajutoraţi în urmă de gloate a negrilor de tot stirpându-l s-au împuternicit de poliţie, unde au urmat cu cea mai mare încruntare asupra portughezilor.

Autorul îşi precizează sursele reportajului său de război (Asachi 1832b: 199) şi, mai ales, defazarea în privinţa informării: gazeta apare la 26 iunie cu veşti din 20 mai 1832. Primul ziar românesc nu avea corespondenţi de război, iar veştile erau aduse de presă prin intermediul navigatorilor aflaţi la o anumită dată în zonă. Ortografierea e în manieră fonetică: numele fluviului din Portugalia este ortografiat ca în Spania Tajo (Taho), tocmai pentru că el provine din grecescul *tajo,* a fost preluat de latinescul *tagus* = crăpătură; autorul cunoaşte perfect semnificaţia latină şi greacă, e familiarizat cu denumirea spaniolă a fluviului, dar nu cunoaşte ortografia/rostirea portugheză a numelui fluviului *Tejo (Teiu).* Se explică termenii neologici necunoscuţi cititorilor: de exemplu *escadră* prin *flotă*:

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

> Gazeta engleză numită „Morning Post” scrie de la Lisabona din 20 maiu: „Eri au sosit aici cu escadra (flota) şi emisarii britaniceşti, unul din aceştia merge la Elvas, iar altul la Braganţa, cetăţi aflătoare la marginea Ispanii, pentru de a priveghie de acolo urmările trupelor spaniole, carile în număr de 25 000 arată scopos a păşi piste hotar.
>
> Consulul britanicesc au arătat sudiţilor săi, că după cerirea guvernului Portugalii, escadra se va depărta de gura Tajolui/ Taiului, şi că se va aşeza lângă stâncile Lisabonei, unde se vor aduna şi alte vase. Flota va păzi acea mai aspră neutralitate. Întrucât trupele spaniole nu vor păşi piste marginile Portugaliei. Dar întâmplându-se un lucru asemene, atunci armile Britane, fără întârziere s-ar uni cu cele ale lui Dom Pedro.
>
> De la San Migel din 14 mai înştiinţează că escadra lui Dom Pedro se alcătuieşte acum din 15 vase de războiu şi din 48 de transport, toate foarte bine înarmate. Având şi proviant pe şase luni de zile.
>
> După aceste se pare apropiet începutul luptei cei mari”.

Remarcăm utilizarea termenului *sudiţi* provenit din italianul *sudito,* care se referea în Portugalia (ca şi în Ţările Române) la cetăţenii străini, cu o jurisdicţie specială, protejaţi de puterile străine ca răsplată pentru anumite servicii prestate sau în schimbul diverselor plăţi. Prima mare bătălie din acest război civil portughez s-a dat la Ponte Ferreira la 22−23 iulie 1832. Deşi victoria a revenit din punct de vedere strategic lui Dom Pedro, totuşi forţele inamice au fost capabile să se regrupeze şi să îl asedieze pe Dom Pedro la Porto vreme de un an, până în august 1833. În gazeta condusă de Gh. Asachi informaţiile despre Portugalia apar cronologic. (Asachi 1832e: 342) Autorul preia informaţiile din presa britanică, franceză şi portugheză. Înaintea apariţiei agenţiilor de ştiri din Europa, Gh. Asachi a găsit soluţia răspândirii cu rapiditate a ştirilor importante prin realizarea unei sinteze din textele ziarelor care aveau corespondenţi de presă la faţa locului. E de reţinut ideea că adevărul trebuie susţinut de cel puţin trei surse independente. Faptul că străbunica Agenţiei France Presse, Agenţia Havas a fost înfiinţată în 1835, că Agenţia Associated Press a fost creată la New York în 1846, că Deutsche Presse Agentur a fost creată la Hamburg în 1849, că Agenţia Reuters a fost creată în 1851 de un fost angajat al agenţiei Havas ne demonstrează că înaintea acestor prototipuri absolut necesare ale industriei de ştiri, Gh. Asachi găseşte o cale de a-i ţine la curent pe cititorii primei gazete româneşti în legătură cu războiul civil, care viza începutul destrămării unui mare imperiu colonial. Nu se foloseau serviciile de telegrafie electrică şi nici porumbeii voiajori, ci ziarele pe care marinarii de pe navele aflate în porturile din zonă reuşeau să le procure. Aşa se explică de altfel decalajul informativ al acestor începuturi:

> Gazeta „Taims” înştiinţează din 10 August de la Portugalia că între vasele fraţilor înduşmăniţi au urmat o lovire care au ţinut două ceasuri, şi unde vasele lui Dom Migel ar fi fost nevoite a fugi, iar împrotiva vasului cel mare de linie, biruitorul nu s-au putut ţine. Escadra lui Dom Migel, după covârşirea puterilor sale, să pare a fi plecată se cerce a înbloca Politia Oporto, şi sârguinţele admirabilei Sartorie ţintesc a o despărţi spre a pute lovi vasele mai uşor; prin care poate ei se va nimeri a împiedica blocada la zero.

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

„Jurnalul de Oporto” este plin cu decreturi între care unul din 4 iulie cuprinde instrucţiile către governatorul de Oporto prin care această cetate să pare a fi în stare de tăbărâre. Foile cele mai proaspete de la Londra vestesc ce la 11 august că pe uscat nu s-au ivit nimic până acum însămnătoriu; iar escadra lui Dom Migel sosiră înaintea oraşului Oporto şi admiralul Sartorie să afla în a sa apropiere; să aştepta ca amândouă escadrele să se bată fără întârziere.

„Globul” din 11 înştiinţează din private scrisori a englezilor aflători la Oporto, că în să află din toate părţile încunjuraţi de duşman şi aşteaptă în toate zilele a fi loviţi; la toate intrările politii să fac şanţuri şi baricade. Îmbele escadre care manevruiesc dinaintea limanului n-au dat încă până acum nici un foc. Vasile englezeşti de război stau toate pe ancoră şi nu se vor amesteca în lucrările escadrelor duşmănite.

„Albionul” scrie următoarele: „După glăsuirea scrisorilor sosite, admiralul Sartorie au descărcat o deplină detunare asupra unui vas spaniol de negoţ carile sta între vasile neguţătoreşti a Anglii. Un brig spaniolesc s-au apropiet către vasul lui Sartorie, şi au urmat îndestulă ceartă prin note şi răspunsuri, după care, întâmplător acesta s-au împărtăşit la Madrid, unde au născut mare nemulţumire. Această faptă a lui Sartorie să socoteşte a fi cu înadins scopos spre a îndemna pe curtea Ispanii de a să amesteca în acest război, care urmare au nevoi şi pe Anglia a lua partida lui Dom Pedro.

După înştiinţările de la Londra din 13 Avgost, escadra lui Dom Migel s-au înturnat la 6 Avgust la Lisabona, unde toate să afla în linişte. Dom Migel au sporit tuturor marinarelor intrarea în limanurile Portugheze, prin care măsura au împlinit aceia ce dorea admiralul Sartorie, adică el s-au îmblocat sângur pe sine” (Asachi 1832e: 342).

Gh. Asachi decupează din fluxul reportajelor calde ale ziarelor europene, care aveau corespondenţi de război la faţa locului, exact acele imagini care merită să fie înţelese pentru că au darul de a-i face pe cititori să trăiască aievea evenimentele descrise. Există în aceste decupaje de reportaj la rece realizate de Gh. Asachi o dublă filtrare a înlănţuirii faptelor: pe de o parte din perspectiva reporterului, pe de alta din cea a viziunii retrospective a jurnalistului român.

3. Reportajul de război: definiţie şi particularităţi

În viziunea lui Gh. Asachi, reportajul, această istorie povestită, dobândeşte calitatea de a fi adevărată prin mijlocirea tratării informaţiilor de către autor: faptele trebuie înţelese de cititor direct de la sursă. Jurnalistului îi revine sarcina de a colecta, de a ordona şi de a selecta informaţiile care trebuie difuzate. Gh. Asachi citează relatări, nu povesteşte fapte mediate, pentru că el nu transmite o experienţă trăită în calitate de martor sau de corespondent de presă. Misiunea lui Gh. Asachi este aceea de filtru şi de emiţător, bine informat din lectura jurnalistică, capabil să sintetizeze. În reportajele lui Gh. Asachi informaţia jurnalistică este citată cu exactitate şi confruntată cu alte surse, provocându-l pe cititor să gândească.

Gh. Asachi se numără printre cei dintâi jurnalişti din lume, care au relatat asediul oraşului Porto, pe baza analizelor editoriale ale reportajelor de război din ziarele europene ale vremii, prin compararea şi verificarea informaţiilor din cel puţin trei surse diferite. Metoda trebuia să fie folosită şi de alţi jurnalişti contemporani, de

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

vreme ce John Stuart Mill, de exemplu, scrisese şi el pe baza analizei informaţiei din ziarele englezeşti şi franţuzeşti (Mill 1832: 772−773) despre contradicţiile de informare referitoare la aliaţii francezi şi englezi din războiul civil portughez, rezultate din faptul că redactorii englezi nu obişnuiau să citească presa din Franţa.

4. Viziune artistică şi mesaj estetic în reportajele literare româneşti de război despre Portugalia în 1832 din „Albina românească"

În decupajele de presă pe care le realizează, Gh. Asachi se ghidează după regulile spectacolului, pe care le cunoştea cu prisosinţă. Costumele, decorurile, sunetele, vocile eroilor implicaţi în acţiunea reportajului urmează regulile elementare ale dramaturgiei clasice, pentru că acţiunea are loc într-un singur loc, de obicei într-o singură zi, urmând cronologic momentele subiectului: incipit, intriga, desfăşurarea acţiunii, punctul culminant şi deznodământul. Această structură serială a reportajului lui Gh. Asachi permite concentrarea informativă pe spaţii strict delimitate tipografic. Regula de aur a reportajelor realizate de Gh. Asachi este sobrietatea. Gândirea e preponderent vizuală, exprimarea plastică. Scriitura e vie, iar realitatea înfăţişată e sobră. Scenografia e întregită de informaţiile calde, de la faţa locului, de relatările despre interesele marilor puteri din zonă: Spania, Anglia, Franţa, aşa cum erau ele percepute de către portughezi. Gh. Asachi acordă o pondere mai mare surselor pro-liberale: poate din simpatie, poate din necesitate pentru că acestea erau singurele informaţii asupra subiectului la un anumit moment dat. Concentrat pe onestitatea informaţiei şi pe sinceritatea abordării, el nu îşi pune problema imitaţiei subiectului. El s-a documentat şi acest lucru rezultă din explicaţiile suplimentare pe care le dă cu privire la anumite realităţi şi din ortografierea acestora: pronunţia numelor proprii de oameni, locuri sau explicaţii ale unor termeni tehnici de interes militari precum *escadră, asediu, brig.*

Pentru că războiul civil din Portugalia era un eveniment de durată, autorul scrie reportaje succesive despre acest subiect în număr de 19 (Asachi 1832a-ş) în anul 1832. Faptele concrete, realitatea vieţii sunt redate publicului român prin informaţiile traduse, selectate spre a informa şi a sensibiliza. Elementul surpriză pe care îl aduce reportajul este în cazul lui Gh. Asachi legat de confruntarea surselor. Cititorul este îndrumat să compare pentru a înţelege şi a selecta esenţialul. Autorul realizează un reportaj de tip magazin, care face legătură cu actualitatea, fără a se referi la realitatea imediată din zona de conflict. Amplul reportaj intitulat *Portugalia* (Asachi 1832f: 287, 288) priveşte relatarea bătăliei de la Porto prin mixarea unor informaţii de actualitate şi prin introducerea în relatare a vocii personajului cheie, Vice amiralul Sartorius:

> Asupra bătăliei urmate dă dreapta râului Douro la 5 iulie, să înştiinţează următoarele de la Oporto: „La 6 iulie, spre 7 ceasuri dimineaţa au eşit 3000 oamini trupe supt comanda Contelui Vilaflor şi ajungând a doua zi pe trupele lui Dom Migel, l-au străbătut de tot, l-au ţintuit tunurile şi l-au spart toate tăriile, mai alingându-i şi în depărtare de două ceasuri. Iar un batalion de vânători a lui Dom Pedro au străbătut orbeşte atât de departe încât li s-au tăiet calea de către un corpos duşmănesc tare de

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

10,000 oamini şi piste zi au fost silit a-şi deschide un drum cu baioneta prin centrul duşmanilor, la care au pierdut 50 morţi, 80 răniţi şi ca la 40 prinşi. După care Vilaflor, aducând oştile sale la Valongo, după puţină odihnire s-au înturnat iar în bună rânduială înapoi la Oporto”.

În „Jurnalul de Oporto” să citesc următoarele: „Oporto 1 August. Eri am înştiinţat că la 29 iulie admiralul Sartorius au lovit escadra duşmănească, şi că în noaptea de 30 lupta s-au înoit că vasul cel mai mare a lui Dom Migel, numit Dom Joao IV, de 74 tunuri s.au zdruncinat foarte; pentru care spre a-l ancora s-au fost încungiurat de cia laltă parte a floatei, poate că scopos spre a să întuna la Tajo. Această întâmplare şi adaosul a trii vase de război, asemene o mare piroscafă dau lui sartorius bună nădejde de biruinţă.

Ofiţiala înştiinţare a viţe amiralului Sartorius către Ministerul Marinei dată din 31 iulie cuprinde următoarele: Înştiinţez pe Exc. Voastră că în 25 ale acesteia la 10 ceasuri dimineaţa escadra duşmanului alcătuită dintr-un vas de linie, o fregată, 3 coverte lu 3 bricuri au ieşit din râul Taio. În urma acestora m-am pornit îndată şi apropiindu-mă cu a 3 a noastre vase am luat poziţie spre apus de unde sta duşmanul. La 5 ceasuri spre sară escadra me ajungând la asemine înălţime cu a duşmanului m-am întors spre răsărit ca să câştig vântul; şi la 9 ceasuri sara dându-mi întunericul prilej de a tăe un vas de la escadrila lui sau de a o alunga am străbătut linia duşmanului şi n-am detunat cu vasul de linie şi fregata; iar această din urmă era mai răpide şi lui îndată poziţia ei în linie închise cu Admiralul; tot folosul acestei manevre era ca să … un bric mare s-au despărţit de escadră, care, precum aflaiu mai în urmă struncinat fiind, s-au întors la Taio.

Nefiind nici o noapte întunecoasă spre a mă folosi de un nou prilej; la 28 am hotărât a face altă cercare spre a despărţi fregata duşmanului; pentru care la 9 ceasuri sara am păşit către linia duşmănească şi o de obşte lovire s-au deschis între ale mele fregate şi toată escadra duşmanului, care au ţinut bărbăteşte frâu, la 9 ceasuri cu fregatele mele, când atunci duşmanul s-au strâns într-o dasă coloană, la care eu m-am tras înapoi spre a dobândi iar vântul care mi s-au nemerit în răvărsare zilei când văzui că vasul de linie al duşmanului s-au perdut catargul cel mai mare. Cu neputinţă-mi este a lăuda îndestul curajul şi entuziasmul căpitanilor noştri cum şi ofiţerilor şi a toată oaste ce am arătat în luptă cu o putere atât de covârşitoare. Din norocire focul tunurilor duşmăneşti 88 la număr, deşi iute era atât de rău ca şi interesul lui, pentru care perdirea noastră au fost nensemnătoare adică un mort şi 9 răniţi cu cari 2 au pierdut picioarele la care au şi murit.

Dela 98: mă ţin mai mult în bătaia vântului spre duşman aşteptând un prilej priicios pentru o nouă lovire între aceste înştiinţez pe Ex. Voastră despre poziţia escadrei duşmăneşti şi chemai vasele ce sta dinaintea Lisabonei ca fără întârziere să se apropie de bandiera me. Vaporul englezesc n-au sosit asemene, iar din lipsa cărbunilor, sânt silit a o trimite degrab îndărăpt. Am cinste şice. Sartorius Viţe Admiral şi Comendant escadrei pre credincioasei Voastre Măriri”.

În reportajul intitulat *Portugalia* (Asachi 1832h: 300) autorul scrie despre evenimentele din 8 august 1832:

„Gazeta de Lisabona” din 13 August publică următoarele: „În 8 ale aceştia, trupele craiului Domnului nostru, au făcut o cercare asupra Oportoului, iar rebelii n-au cutezat a eşi din politie spre a ni împiedica.

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

> Depeşile primite din 8,10 şi 12 de la deosebite părţi a crăii, înştiinţează pe guvern că liniştea publică nu s-au zmintit nicăiere nici un minut şi că lăcuitorii urmează a înfăţoşa pentru interesul M.S. cel mai viu entuziasmos. – eri s-au primit de la Galega înştiinţare că 415 oamini din arma rebelilor au sosit acum spre a să supune. Trupele să înaintează din toate părţile, Asedia (încungiurarea) s-au măcar închiderea Oportoului ca urma la 12".

Reportaj *Portugalia* (Asachi 1832j: 308) utilizează pentru gimnastica minţii cititorului alte surse jurnalistice britanice, care relatează mişcările combatanţilor aliaţi:

> „Globul" scrie următoarele: „Piroscafa Ermes au sosit în 27 august de la Lisabona şi Oporto unde să aştepta o bătălie între trupele lui Dom Pedro şi acele a lui Dom Migel, acest de pe urmă ave întruniţi 21 mii oamini supt comanda generalului Tekseiro şi Santa Marta, asemene şi Gen. Povoas aduce nişte tunuri luând din care se presupeune că (fragment şters) Dom Migel voeşte să asedieze (să încungiure) Oporto. Dom Pedro au dat toate măsurile pentru de a răspândite un asemene asalt Armia sa este însufleţită de nădejdea unei bune isprăvi. La Oporto să aşteaptă un corpos de 3000 oameni, parte Poloni, disţăraţi parte Portughezi, asemene şi 400 de călăreţi.
>
> Admiralul Sartorius pluteşte înaintea Lisabonei cu două fregate şi invită pe escadra lui Dom Pedro la bătălie.
>
> Scrisori de la Lisabona arată că o escadră Americană (floata mică) s-au arătat la gura lui Tajo să pare cu scopos a să apropie de escadra lui Sartorius spre a-i cere, precum spun, satisfacţie pentru rătrakarisire ce ar fi cercat consulul american la Oporto în ziua întrării Dom Pedriştilor în acea politie.
>
> Alte scrisori înştiinţează că trupele Migeliste stau apropiete de Oporto şi că acolo să aştepta un asalt îndată ce vor sosi 5000 de oameni porniţi de la Lisabona. Oporto este bine întărit şi va pute sta înaintea opintirii Migeliştilor care sutn în număr de 20 de mii. Dom Pedro are 14,000 trupe bune din aceste urmează ca multe luni încă vom pute petrece în asemene stare supărătoare, şi precum trupele lui Dom Migel nu vor pute lua Oportoul, asemene acele a lui Dom Pedro, nu vor fi în stare a să înainti în politie şi a statornici o sloboadă comunicare cu provinţiile.
>
> Să aude că Guvernul ispanii ar fi având scopos a trimite două vase de războiu la Oporto spre a cere satisfacţie pentru defăimarea ce ar fi suferit negoţul Ispanii de la admiralul Sartorius, asemene şi armia de observaţie Spaniolă au luat poruncă a se înainti pe marginea Portugalii.
>
> De la Anglia au plecat de nou două vase cu amuniţii, soldaţi şi cai pentru trebuinţa lui Dom Pedro".

Autorul preferă denumirea englezească Oporto, citeşte şi răspândeşte punctul de vedere al liberalilor britanici împotriva regaliştilor absolutişti.

5. Concluzii

Având privilegiul de a se fi modelat în tinereţe în Italia în atelierul maestrului veneţian al marmurei care prinde viaţă, Antonio Canova, Gh. Asachi a învăţat un principiu fundamental al creaţiei, care trece din planul imaginaţiei în cel al realităţii: la sculptarea marmurei sau la decuparea informaţiei pentru un reportaj, privitorul sau cititorul trebuie să simtă ceea ce a auzit, a văzut, a înţeles şi a simţit autorul.

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

Alternând planurile de perspectivă cu cele de detaliu, împletind frazele concrete cu cele cu termeni tehnici, insistând asupra acţiunii şi a personajelor în acţiune, traducând informaţia prin fraze lungi descriptive în alternanţă cu propoziţii scurte ce conţin esenţializarea emoţiei şi informaţiei, introducând descrieri ale unor corespondenţi şi mărturii ale combatanţilor, autorul îşi structurează reportajul de război utilizând paragraful, o structură care asigură vizibilitatea şi lizibilitatea. Cuvintele folosite sunt selectate după principiul cunoaşterii sensului lor, al concreteţii, al autenticităţii vorbirii, al limbajului obişnuit, care trebuie înţeles de cât mai mulţi oameni şi al conciziei, mai ales că aceste cuvinte se adresau unui public de început al gazetelor în limba română. Gh. Asachi nu foloseşte în „Albina românească” din 1832 imagini sau litografii pentru a ilustra reportajele sale despre războiul civil din Portugalia şi pentru a confirma autenticitatea informaţiilor. Coerenţa acţiunii fragmentată tipografic este câştigată din utilizarea verbelor la timpul prezent şi perfect compus, care permit ordonarea cronologică a evenimentelor. Titrajul care informează şi atrage atenţia, cu litere chirilice din alfabetul românesc de tranziţie, acelaşi pentru toate reportajele este *Portugalia.* Nu există inter-titlu, pentru că paragrafele decupate sunt extrem de concise, de sobre. Autorul nu evită neologismul (obstacol de altfel în înţelegerea reportajului modern), ci dimpotrivă îl adaptează. Vitalitatea textelor reportajelor lui Gh. Asachi provine şi din modernizarea lingvistică în spiritul latinist urmată avant la lettre.

Felia de viaţă pe care autorul a transmis-o este unică şi pentru că Gh. Asachi era un jurnalist cultivat. Destinul îi acordase răgazul de a cerceta comorile bibliotecilor şi arhivelor de la Vatican, de a studia arta poetică, de a frecventa saloanele europene ale vremii şi ca arhitect de texte să realizeze reportajele din harnica „Albină românească”, prea puţin citate, greu citite azi.

Bibliografie

Asachi 1832a: Nesemnat, *Brazilia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 048, 19 iunie 1832, p. 191.

Asachi 1832b: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 050, 26 iunie 1852, p. 199.

Asachi 1832c: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 062, 7 august 1832, p. 248.

Asachi 1832d: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 066, 21 august 1832, p. 262.

Asachi 1832e: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, 071, 8 septembrie 1832, p. 342.

Asachi 1832f: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, 072, 11 septembrie 1832, greşit numerotat p. 247 de fapt 287, 288.

Asachi 1832g: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 074, 18 septembrie 1832, p. 295-296.

Asachi 1832h: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 075, 22 septembrie 1832, p. 300.

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)

Asachi 1832i: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 076, 25 septembrie 1832, p. 304.
Asachi 1832j: Nesemnat , *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 077, 29 septembrie 1832, p. 308.
Asachi 1832k: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 078, 2 octombrie 1832, p.311, 312.
Asachi 1832l: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 079, 6 octombrie 1832, p. 316.
Asachi 1832m: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 080 , 9 octombrie1832, p. 320.
Asachi 1832n: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 084, 23 octombrie 1832, p. 336
Asachi 1832o: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 086, 30 octombrie 1832, p. 344.
Asachi 1832p: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 088, 6 noiembrie 1832, p. 352.
Asachi 1832r: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 089, 10 noiembrie 1832, p. 356
Asachi 1832s: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 090, 13 noiembrie 1832, p. 359, 360.
Asachi 1832ş: Nesemnat, *Portugalia*, „Albina românească”, IV, 1832, nr. 084, 24 octombrie 1837, p. 4.
Asachi 2002a: *În ocazia zborului aerostatic a madamei Blanchard Întreprins la Roma în 1811, când în ceri se vedea cometa cea mare*, în : Gh. Asachi, *Cântul cignului,* Bucureşti–Chişinău, Editura Litera Internaţional, 2002, p. 50
Asachi 2002b: *Albina şi trântorul În ocazia publicărei cei întâi gazete în limba patriei intitulată „Albina românească”, la 1829*, în : Gh. Asachi, *Cântul cignului*, Bucureşti–Chişinău, Editura Litera Internaţional, 2002, p. 72
Mill 1832: *French and English Journals*, *“Examiner”* 2 dec. 1832, p. 772−773, în : John Stuart Mill, *The Collected Works of John Stuart Mill*, Volume XXIII − Newspaper Writings August 1831 − October 1834 Part II [1831], http://oll.libertyfund.org, consultat la data de 1 iunie 2013

The Year 1832 in Portugal Reflected in the Literary Reportage of War from the Newspaper “Albina românească”

The paper entitled *1832 in Portugal reflected in the literary reportage of war from the newspaper “Albina românească” (“Romanian Bee” translated title) edited by Gh. Asachi* illustrates the idea that the first reportages describing the war from the Romanian literature differ from strict journalistic reports by the following elements: the artistic vision and the aesthetic message.

Disseminated through the first Romanian newspaper 181 years ago, the reportages about the Portuguese civil war are grouped together to outline the following aspects: 1. Gh. Asachi and his vocation of founder 2. “Albina românească” (1829): the first Romanian publication with a long occurrence 3. The Reportage about War: Definition and Features 4. The Artistic Vision and the Aesthetic Message of the Romanian Literary Reportage about Portugal’s Civil War in “Albina românească” from 1832 5. Conclusions

BDD-A1129 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:07 UTC)